Hrvatsko vijeće obrane u obrani Bosne i Hercegovine 1992. godine

Smiljanić, Zvonimir

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:066962

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

Zvonimir Smiljanić

HRVATSKO VIJEĆE OBRANE U OBRANI BOSNE I HERCEGOVINE 1992. GODINE

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, rujan 2020.

FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ODSJEK ZA POVIJEST

ZVONIMIR SMILJANIĆ

HRVATSKO VIJEĆE OBRANE U OBRANI BOSNE I HERCEGOVINE 1992. GODINE

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Stjepan Ćosić
Sumentor: Mijo Beljo, mag. educ. hist.

Zagreb, rujan 2020.

SAŽETAK

U jesen 1991. Hrvati u Bosni i Hercegovini se politički organiziraju osnivanjem Hrvatske zajednice Herceg-Bosne. U proljeće 1992. s eskalacijom rata u Bosni i Hercegovini, dolazi do formiranja Hrvatskog vijeća obrane odlukom Hrvatske zajednice Herceg-Bosne. Hrvatsko vijeće obrane je predstavljao oružane snage Hrvatske zajednice Herceg-Bosne s ciljem obrane hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini. Hrvatsko vijeće obrane tijekom 1992. u Bosni i Hercegovini vodi žestoke borbe sa snagama Jugoslavenske narodne armije i Vojske Republike Srpske. Hrvatsko vijeće obrane 1992. uspijeva obranit Livno i Šuicu i time zaustavlja prodor Jugoslavenske narodne armije prema Hercegovini i Dalmaciji, a u Hercegovini zaustavlja prodor Jugoslavenske narodne armije prema Neretvi i odbacuje neprijateljske snage iz Mostara, Čapljine i Stolca. Hrvatsko vijeće obrane je 1992. imao ključnu ulogu u zaustavljanju napada Jugoslavenske narodne armije i Vojske Republike Srpske na Bosnu i Hercegovinu.

Ključne riječi: Hrvatsko vijeće obrane, Bosna i Hercegovina, Hrvatska zajednica Herceg-Bosna, Jugoslavenska narodna armija, Vojska Republike Srpske

SUMMARY

In the fall of 1992 Croats in Bosnia and Herzegovina are politically organizing themselves as Croatian Community of Herzeg-Bosnia. In the spring of 1992 with escalation of war in Bosnia and Herzegovina it leads to forming of Croatian Defence Council by decision of Croatian Community of Herzeg-Bosnia. Croatian Defence Council represented armed forces of Croatian Community of Herzeg-Bosnia with a goal of defending Croatian people in Bosna and Herzegovina. Croatian Defence Council fought heavily against Yugoslav Peoples Army and Army of Republic of Srpska during the 1992 in Bosnia and Herzegovina. Croatian Defence Council succeeded in defending of Livno and Šuica in 1992 and stopping the penetration of Yugoslav Peoples Army towards Herzegovina and Dalmatia, in Herzegovina Croatian Defence Council also succeeded in stopping the penetration of Yugoslav Peoples Army towards river Neretva and they pushed back the enemy forces outside of Mostar, Čapljina and Stolac. Croatian Defence Council had a crucial part in stopping attacks from Yugoslav Peoples Army and Army of Republic of Srpska in 1992 on Bosnia and Herzegovina.

Key words: Croatian Defence Council, Bosnia and Herzegovina, Croatian Community of Herzeg-Bosnia, Yugoslav Peoples Army, Army of Republic of Srpska

SADRŽAJ:

1. UVOD 6
2. OSNIVANJE HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG-BOSNE (HZ HB) 7
3. RASPAD VLASTI SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BiH 9
3.1. Referendum o neovisnosti 9
3.2. Međunarodno priznanje Republike Bosne i Hercegovine 9
3.3. Početak i eskalacija rata u BiH 9
4. HRVATSKO VIJEĆE OBRANE 11
4.1. Osnivanje Hrvatskog vijeća obrane 11
4.2. Glavni stožer HVO-a 12
4.3. Profesionalne postrojbe HVO-a 12
4.4. Taktičke snage HVO-a 13
4.5. Nedostatak stručnog kadra u HVO-u 13
5. HRVATSKO VIJEĆE OBRANE U BORBAMA ZA OBRANU BOSNE I HERCEGOVINE 1992. 15
5.1. Borbe za Mostar i dolinu Neretve 15
5.2. Borbe za Kupres i Šuicu 16
5.3. Borbe za Livno 17
5.4. Borbe za Bugojno 17
5.5. Borbe za Jajce 18
5.6. Borbe za Travnik 19
5.7. Borbe za Usoru-Žepče-Maglaj 19
5.8. Borbe za Bosansku Posavinu 20
6. ZAKLJUČAK 22
7. BIBLIOGRAFIJA 23

1. UVOD

Bosna i Hercegovina (BiH) je nakon Drugog svjetskog rata bila jedna od šest republika u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Njeno društvo je bilo izrazito pluralno, a činili su ga Muslimani koji se 1971. priznaju kao samosvjesna etnička skupina te Srbi i Hrvati. Iako su prema ustavu sva tri naroda trebala biti ravnopravna, neki narodi su bili iznad drugih ponajviše ovisno o rezultatima Drugog svjetskog rata te su shodno tome Srbi bili najdominantniji, odmah nakon njih Muslimani čiji je utjecaj jačao nakon njihova priznavanja kao etničke skupine 1971. dok su Hrvati bili u najlošijem položaju zbog njihova udjela u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj te su smatrani „poraženom“ stranom. Takvo povijesno opterećeno multietničko društvo je donekle funkcioniralo dok je partijski i politički čelnik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Josip Broz Tito bio živ iako je i tada postojao disparitet među narodima a Titovi komunisti su ga pokušali suzbiti i zamaskirati s „bratstvom i jedinstvom“. Nakon smrti Josipa Broza u svibnju 1980. dolazi do dugotrajne krize, prvo gospodarske koja je započela još 1970-ih, te političke koja će rezultirati raspadom Jugoslavije. U BiH 1990. dolazi do formiranja nacionalnih stranaka, od kojih su najvažnije Stranka demokratske akcije (SDA), Srpska demokratska stranka (SDS) i Hrvatska demokratska zajednica (HDZ). Koalicija nacionalnih stranaka (SDA, SDS, HDZ) odnosi pobjedu na prvim slobodnim izborima u BiH 18. studenoga 1990. godine. No, lideri stranaka se ne uspjevaju dogovoriti o novom ustavnom demokratskom uređenju BiH. U međuvremenu u Hrvatskoj u ljeto i jesen 1991. dolazi do oružane agresije Jugoslavenske narodne armije (JNA), pobunjenih Srba te dragovoljnih četničkih postrojbi. Hrvatska je napadnuta i sa teritorija BiH, a hrvatsko selo Ravno koje se nalazi na teritoriju BiH je napadnuto i uništeno od strane JNA na što tamošnja vlast ne reagira te pere ruke tvrdeći da to nije njihov rat. Sve to dovodi do toga da se Hrvati u BiH počinju i politički i obrambeno organizirati. U Grudama je 18. studenoga 1991. osnovana Hrvatska zajednica Herceg-Bosna (HZ HB). Nakon niza incidenata i prije i nakon referenduma o neovisnosti BiH koji je održan 29. veljače i 1. ožujka 1992. gdje su se Hrvati i Muslimani izjasnili za neovisnost a Srbi bojkotirali, u proljeće 1992. dolazi do eskalacije tih incidenata u rat. HZ HB reagira na eskalaciju oružnih sukoba te 8. travnja 1992. osniva Hrvatsko vijeće obrane (HVO) kao vrhovno tijelo obrane hrvatskog naroda. Cilj ovog završnog rada je analiza uloge, djelovanja i značenja HVO-a u obrani BiH.

2. OSNIVANJE HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG-BOSNE (HZ HB)

Nacionalne podjele, izvjestan početak rata i paralelno političko-sigurnosno organiziranje uzrokovali su da središnja vlast BiH bude još više oslabljena i da funkcionira tek formalno.[1] Nakon što se središnja vlast pokazala potpuno bespomoćnom i nespremnom, a dijelom i bez interesa za sudbinu Hrvata u BiH, te nakon što su Muslimani i Srbi već formirali vlastite nacionalne obrambene organizacije, Hrvati u BiH se odlučuju na početak stvaranja i povezivanje svoje obrane.[2] U Bosanskom Brodu 12. studenoga 1991. zasjedao je Regionalni odbor HDZ-a Bosanska Posavina.[3] Donesena je odluka da se utemelji Hrvatska zajednica Bosanska Posavina (HZ BP) a sjedište je se nalazilo u Bosanskome Brodu.[4] Zajednica je utemeljena zbog „složenog i teškog političkog stanja te neposredne ratne opasnosti i agresije na hrvatski narod", a zbog „objedinjavanja političkih aktivnosti na obrani suvereniteta i integriteta BiH i jačanja hrvatskog korpusa".[5] U Grudama je 18. studenoga 1991. utemeljena HZ HB uz proklamaciju da će poštivati demokratski izabranu vlast republike BiH dok egzistira državna nezavisnost BiH u odnosu na bivšu ili svaku drugu Jugoslaviju.[6] HZ HB osnovana je kao gospodarstvena, kulturna, politička i područna cjelina te kao privremena zajednica u izvanrednim okolnostima.[7] Ona je bivala sve snažnijom jer se središnja vlast pokazivala sve neučinkovitijom.[8] Izrastala je tokom proljeća i ljeta 1992., ali je formalno počela funkcionirati kao civilna vlast u svibnju 1992., do tad je već stradao velik broj ljudi a preko 70% BiH se nalazilo pod srpskom kontrolom, a brojni gospodarski civilni i drugi objekti su bili uništeni.[9] HZ HB činile su područja općina: Kreševo, Jajce, Novi Travnik, Vitez, Busovača, Skender Vakuf, Kakanj, Vareš, Kotor Varoš, Kupres, Livno, Tomislavgrad, Bugojno, Gornji Vakuf, Prozor, Jablanica, Konjic, Posušje, Mostar, Široki Brijeg, Ljubuški, Grude, Čitluk, Čapljina, Neum, Stolac, Trebinje.[10] Tijekom 1992. HZ HB priključene su i Hrvatska zajednica Usora i HZ BP.[11] U Sarajevu je 28. studenoga 1991. održana Deseta sjednica HDZ-a BiH na kojoj su bili prisutni svi čelnici stranke, čelnici regionalnih kriznih štabova i hrvatskih zajednica Mate

[1] LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijelog puta, stranputicama bosanske i hercegovačke povijesti*, 209.
[2] *Isto,* 209.
[3] *Isto,* 209.
[4] *Isto,* 209.
[5] *Isto,* 209-210.
[6] *Isto,* 211; BORAS, *Bosansko-hercegovački kaos 1990.-1996.,* 113; ARLOVIĆ, *Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i (pre)ustroj Bosne i Hercegovine,* 78.
[7] BORAS, *Bosansko-hercegovački kaos 1990.-1996.,* 113.
[8] *Isto,* 113-114.
[9] *Isto,* 114; ARLOVIĆ, *Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i (pre)ustroj Bosne i Hercegovine,* 63.
[10] BORAS, *Bosansko-hercegovački kaos 1990.-1996.,* 114.
[11] *Isto,* 114.

Boban i Iko Stanić, a sjednicu je vodio predsjednik Stjepan Kljuić.[12] Odlučeno je da Predsjedništvo HDZ-a BiH jednoglasno prihvaća Odluku o uspostavi HZ HB donesenu 18. studenoga 1991. i Odluku o uspostavi HZ BP donesenu 12. studenoga 1991. godine.[13] Stvaranje obrambene zajednice dobilo je podršku i iz Republike Hrvatske, ponajviše zbog teške i neizvjesne situacije u kojoj se sama Republika Hrvatska nalazila.[14] Baš na dan stvaranja HZ HB srpska je vojska izvela masakr u Škabrnji, Vukovar je pao i došlo je do teškog stradanja hrvatskog naroda u istočnoj Slavoniji.[15] Osnivači Herceg-Bosne su vjerovali da će im se priključiti i dio Muslimana te da će uspjeti obraniti te prostore.[16] Predsjednika HZ HB i dopredsjednika HDZ-a Matu Bobana su jednom prigodom pitali: „Zašto Herceg-Bosna u ovom trenutku?“ na što je on rekao: „Bosna ponosna je prestala biti ponosna. Njezinim cestama, željeznicama, eterom njenim-kruži zlo. Ona je okupirana. Hrvatski narod, ponosan narod, morao je učiniti nešto da u tome ne sudjeluje, da da do znanja da to ne želi.“[17]

[12] LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta, stranputicama bosanske i hercegovačke povijesti*, 211.
[13] *Isto*, 211.
[14] *Isto*, 211.
[15] *Isto*, 211.
[16] *Isto*, 212.
[17] *Isto*, 212.

3. RASPAD VLASTI SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BiH

3.1. Referendum o neovisnosti

Međunarodna zajednica je uvjetovala priznanje suverenosti BiH time da se prvo održi referendum.[18] Da bi ispunila taj zahtjev, Skupština Socijalističke Republike BiH je raspisala referendum za suverenu i samostalnu BiH koji je organizirala i odradila Vlada 29. veljače i 1. ožujka 1992. godine.[19] Na referendum je izašlo 63,4% glasača, a za suverenu i samostalnu BiH glasalo je 62,68%, uglavnom Muslimana i Hrvata što je bilo odlučujuće za njegov uspjeh.[20] Srpsko pučanstvo u BiH nije izašlo na izbore jer su što svojom voljom, a što pod pritiskom SDS-a bojkotirali referendum.[21]

3.2. Međunarodno priznanje Republike Bosne i Hercegovine

Nakon realiziranog referenduma Skupština Socijalističke Republike BiH 3. ožujka 1992. donosi Deklaraciju o nezavisnosti Socijalističke Republike BiH, bez participiranja zastupnika SDS-a i Srpskog pokreta otpora (SPO), ali uz punu podršku hrvatskih i muslimanskih zastupnika.[22] Na sjednici Skupštine Socijalističke Republike BiH 15. ožujka 1992. se vodila duga rasprava o neovisnosti BiH, a tom prigodom je Radovan Karadžić najavio rat i nestanak muslimanskog naroda ako dođe do međunarodnog priznanja.[23] Usprkos ovim prijetnjama hrvatski, muslimanski i ostali zastupnici su usvojili zahtjev za međunarodnim priznanjem BiH.[24] Države članice Europske zajednice 6. travnja 1992. priznaju Socijalističku Republiku BiH, dok su Sjedinjene Američke Države to učinile 7. travnja 1992. godine.[25]

3.3. Početak i eskalacija rata u BiH

I prije i poslije referenduma 1. ožujka 1992. došlo je do raznih incidenata i sukoba između hrvatskih i muslimanskih vojnih snaga s jedne strane i srpskih vojnih snaga i JNA s

[18] BORAS, *Bosansko-hercegovački kaos 1990.-1996.,* 119.
[19] *Isto,* 119.
[20] *Isto,* 119; LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta, stranputicama bosanske i hercegovačke povijesti,* 219; ARLOVIĆ, *Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i (pre)ustroj Bosne i Hercegovine,* 72.
[21] BORAS, *Bosansko-hercegovački kaos 1990.-1996.,* 119-120; ARLOVIĆ, *Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i (pre)ustroj Bosne i Hercegovine,* 72.
[22] BORAS, *Bosansko-hercegovački kaos 1990.-1996.,* 121.
[23] *Isto,* 121.
[24] *Isto,* 121.
[25] *Isto,* 121.

druge strane.[26] U Doboju su 16. siječnja 1992. srpski rezervisti ubili dvojicu Hrvata, a 27. siječnja 1992. u općini Neum se dogodio konflikt između srpskocrnogorskih rezervista i pripadnika MUP-a BiH, konflikt su izazvali rezervisti.[27] Na cestama koje su vodile prema Sarajevu 1. veljače 1992. Srbi su postavili barikade i time onemogućili, između ostalog, prolaz konvoja koji su nosili humanitarnu pomoć.[28] Građani Čapljine su 25. veljače 1992. blokirali vojarnu „Miro Popara" jer su srpskocrnogorski rezervisti divljali po gradu.[29] Srbi su 2. i 3. ožujka 1992. prepriječili cestu Doboj-Modriča, Slavonski Brod-Derventa i Odžak-Bosanski Brod dok su u Liješću postavili pokretnu barikadu.[30] Nekoliko dana kasnije 6. i 7. ožujka 1992. Srbi su oštetili most kod Žitomislića i iz pravca Tasovčića, Pribilovaca i drugih naselja u okolini približavali se križanju ceste Mostar-Metković-Čapljina-Stolac s namjerom da zauzmu Čapljinu, u tome nisu uspjeli jer je hrvatska obrana bila pripravna.[31] Mostar je 17. ožujka 1992. proveo drugu noć u okružju zbog toga što je bio blokiran cestovni i željeznički promet Sarajevo-Čapljina, a isti dan srpskocrnogorski rezervisti su pucali na vatrogasce koji su gasili požar u Miljkovićima kod Mostara.[32] U Mostaru je se 19. ožujka 1992. navršilo šest mjeseci od kad su srpskocrnogorski rezervisti okružili Mostar i njegovu okolicu i svakodnevno pucali po domovima građana Mostara.[33] Rat je eskalirao 1. travnja 1992. kada su srpske paravojne skupine pod vodstvom Željka Ražnatovića Arkana upale u Bijeljinu i zauzele grad.[34] Susjedni Zvornik srpske snage zauzimaju 10. travnja 1992., Bratunac je zauzet bez borbe 17. travnja 1992. kao i Srebrenica 18. travnja 1992. i Vlasenica 20. travnja 1992. godine.[35] Rogatica je zauzeta sredinom travnja, Višegrad je uz pomoć snaga Užičkog korpusa JNA iz Srbije zauzet u borbama od 7. do 15. travnja 1992., a Foča je zauzeta u borbama od 7. do 18. travnja 1992. godine.[36]

[26] *Isto*, 122.
[27] *Isto*, 122.
[28] *Isto*, 122.
[29] *Isto*, 122.
[30] *Isto*, 122.
[31] *Isto*, 122.
[32] *Isto*, 122.
[33] *Isto*, 122.
[34] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 87.
[35] *Isto*, 87.
[36] *Isto*, 87.

4. HRVATSKO VIJEĆE OBRANE

4.1. Osnivanje Hrvatskog vijeća obrane

HVO je utemeljen u Mostaru 8. travnja 1992. kao „vrhovno tijelo obrane hrvatskog naroda“ čija je uloga bila zaštita hrvatskog naroda i drugih naroda u toj zajednici.[37] Postrojbe HVO-a su prve nosile teret obrambenog organiziranja od srpske agresije na BiH.[38] Prethodilo mu je paravojno organiziranje obrane, i to još od ljeta 1991., preko HDZ-a i njegove stranačke organizacije i sustava Teritorijalne obrane te milicije u dijelu onih općina u kojima su Hrvati imali vlast.[39] Osim za vojne postrojbe, točnije oružane snage HZ HB, naziv HVO se koristio i za upravnu strukturu HZ HB, tj. Hrvatske Republike Herceg-Bosne.[40] Naziv je očito izabran da se da na znanje da se radi o privremenoj vojnoj organizaciji, prvenstveno obrambenoj, i da asocira na oružane snage Republike Hrvatske odnosno Hrvatsku vojsku (HV).[41] Službeno utemeljene HVO-a je bilo jednostavno legaliziranje formalnih oblika obrambenih organiziranje Hrvata u BiH u zapadnoj Hercegovini i jugozapadnoj Bosni koje je počelo najkasnije u rujnu 1991. godine.[42] HVO je pravno utemeljen Uredbom o oružanim snagama Hrvatske zajednice Herceg-Bosne donesenom 3. srpnja 1992. kao „oblik ustrojstva i pripremanja građana za oružanu borbu“, a pripadnik HVO-a je bio „svaki građanin HZ HB koji organizirano i sukladno međunarodnom pravu s oružjem ili na drugi način sudjeluje u otporu protiv neprijatelja“.[43] Ulogu upravnog tijela u području obrane vršio je Odjel obrane, a nakon proglašenja HR HB Ministarstvo obrane.[44]

Predsjednici Franjo Tuđman i Alija Izetbegović su u Zagrebu 21. srpnja 1992. dogovorili da HVO postane sustavni „dio jedinstvenih oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine“.[45] Na sjednici Predsjedništva Republike BiH 6. kolovoza 1992. HVO je priznat kao sastavni dio Armije BiH, što je potvrđeno uredbom sa zakonskom snagom.[46] Od travnja 1992. pa do rane jeseni 1992. HVO je službeno bio organiziran u sastavu općinskih stožera.[47] Općinski stožeri HVO-a nastali su prema zapovijedi predsjednika HVO-a Mate Bobana od 10.

[37] *Isto,* 169; LUČIĆ, *Od vila ilirskih do Bijeloga puta, stranputicama bosanske i hercegovačke povijesti,* 225.
[38] „Hrvatsko vijeće obrane“
[39] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 169.
[40] *Isto,* 169.
[41] *Isto,* 169.
[42] *Isto,* 169.
[43] *Isto,* 170.
[44] *Isto,* 170.
[45] *Isto,* 170.
[46] *Isto,* 170.
[47] *Isto,* 170.

travnja 1992. preimenovanjem iz kriznih štabova ili bivših štabova Teritorijalne obrane.[48] Pri kraju 1992. nakon formiranja zapovjedništava operativnih zona i brigada, općinski stožeri su bili ukinuti.[49] Od tog trenutka HVO se sastojao od Glavnog stožera s pristožernim postrojbama i četiri operativne zone, da bi krajem 1992. HVO imao oko 45 tisuća vojnika.[50]

4.2. Glavni stožer HVO-a

Glavni stožer HVO-a je osnovan u travnju 1992. a prethodio mu je Stožer Herceg-Bosne u Grudama koji je postojao najkasnije od početka 1992. čiji je zapovjednik bio bivši pukovnik JNA Ante Mikulić.[51] Taj je stožer imao ovlasti nad općinskim štabovima Teritorijalne obrane na teritoriju gdje su Hrvati bili većina.[52] U travnju i svibnju 1992. kao zapovjednici Glavnog stožera HVO-a tu su pukovnik Vladimir Perak i general-bojnik Ante Roso.[53] Od kraja svibnja 1992., odnosno od početka rujna 1992. načelnik Glavnog stožera je bio pukovnik, a kasnije brigadir i general-bojnik Milivoj Petković, on je prije toga bio zamjenik zapovjednika Izdvojenog zapovjednog mjesta (IZM) Južnog bojišta HV-a, koje je u Grudama osnovano 15. travnja 1992. godine.[54]

4.3. Profesionalne postrojbe HVO-a

Najbitniji dio pristožernih postrojbi Glavnog stožera HVO-a su bile profesionalne snage koje su bile idejno prihvaćene iz Hrvatske, no bile su drugačije ustrojene.[55] Dio njih zvao se postrojbama za posebne namjene (PPN) i antiterorističkim grupama (ATG), koje su pretežito bile istovjetne ojačanom vodu ili satniji.[56] Osnivanje profesionalnih postrojbi krenulo je u ljeto 1992. godine.[57] Potkraj iste godine činili su ih pukovnija *Ante Bruno Bušić* kojoj je sjedište bilo u Posušju i pet bojni (Gornji Vakuf, Livno, Posušje, Široki Brijeg i Žepče), bojna *Ludvig Pavlović* koja se nalazila u Čapljini, ATG *Baja Kraljević* i *Kažnjenička bojna* koje su se nalazile u Širokom Brijegu, bojna *Vitezovi* koja se nalazila u Vitezu, satnija *Tvrtko II.* u

[48] *Isto*, 170.
[49] *Isto*, 170.
[50] *Isto*, 170.
[51] *Isto*, 170; MARIJAN, *Domovinski rat*, 58.
[52] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 170.
[53] *Isto*, 170.
[54] *Isto*, 170.
[55] *Isto*, 171.
[56] *Isto*, 171.
[57] *Isto*, 171.

Travniku u procesu osnivanja i Nastavni centar jedinica za posebne namjene u Ljubuškom.[58] Krajem 1992. godine u profesionalnom dijelu HVO-a bilo je svega 855 osoba, od kojih je bilo 85 časnika, 91 dočasnik i 670 vojnika.[59]

4.4. Taktičke snage HVO-a

Od kraja 1992. pa sve do proljeća 1994. HVO je bio organiziran u pješačke brigade i samostalne bojne, odnosno njihove rodovske pandane.[60] Sve brigade HVO-a su do kraja 1993. bile pričuvne i vezane za matično područje.[61] Zapovijed zapovjednika operativne zone (OZ) Sjeverozapadna Hercegovina od 25. rujna 1992. da se na razini općinskih stožera ustroji postrojba za napadna djelovanja i intervenciju prema ugroženim područjima jačine od 150 do 200 vojnika eksplicitno nam kaže da je brigada HVO-a prostorna snaga s osnovnim zadatkom obrane, a ne napada.[62] Najviše brigada HVO-a nastalo je uključenjem do tada samostalnih bojni ili preimenovanjem općinskih stožera u brigade, što je mjenjalo ime, a suština je ostala ista, prostorna struktura s nazivom manevarske.[63] Iako to u imenu nije naglašavano, brigade HVO-a su bile izrazito pješačke brigade nastale po uzoru na brigade Teritorijalne obrane ili partizanske brigade JNA.[64] Osim što su brigade bile neujednačene po brojnosti, bile su i različito opremljene i naoružane.[65] Njihova vatrena moć je ponajviše ovisila o oružju i opremi koja se nabavljala na kojekakve načine.[66] Prve osnovane brigade u HVO-u su bile u Čapljini, Livnu i Tomislavgradu, to su bile jedine brigade u HVO-u krajem srpnja 1992., ne računajući Bosansku Posavinu i sjeverni dio srednje Bosne.[67]

4.5. Nedostatak stručnog kadra u HVO-u

HVO nije imao sustavnu obrambenu politiku, a to je negativno utjecalo na sustav zapovijedanja i tako mu je otežalo učinkovito djelovanje.[68] Manjak stručnih ljudi, ponajviše školovanih vojnika bila je stalna boljka HVO-a jer je iz prethodnog sustava naslijeđen jako

[58] *Isto*, 171.
[59] *Isto*, 171.
[60] *Isto*, 173.
[61] *Isto*, 173.
[62] *Isto*, 173.
[63] *Isto*, 173.
[64] *Isto*, 173.
[65] *Isto*, 174.
[66] *Isto*, 174.
[67] *Isto*, 174.
[68] *Isto*, 176.

skroman broj školovanog kadra.[69] Za zanimanje profesionalnog vojnika u bivšoj SFRJ Srbi su pokazivali najviše interesa dok je kod Hrvata bio osjetno manji, između ostalog, zato što su pojedina područja po kriteriju moralno-političke podobnosti bila „politički nepodobna“, a jedno od takvih područja je bila zapadna Hercegovina.[70] U profesionalnoj strukturi JNA u vidu časnika i dočasnika 1985. prema udjelu u stanovništvu SFRJ, Hrvata je nedostajalo za jednu trećinu.[71] Taj podatak je jako bitan jer se samo dio Hrvata koji su bili oficiri i podoficiri JNA stavio na raspolaganje HV-u, a HVO-u još manje.[72] Bivših oficira i podoficira JNA koji su bili u HVO-u gledajući do jeseni 1993. bilo je jako malo.[73] General Petković, načelnik Glavnog stožera HVO-a je bio zapovjednik divizijuna topništva u školi rezervnih oficira artiljerije u Zadru te potpukovnik JNA.[74] Što se tiče niže razine zapovijedanja, u tri operativne zone bila su dva zapovjednika iz JNA, Željko Šiljeg u Tomislavgradu koji je u JNA bio kapetan i Tihomir Blaškić u Vitezu koji je u JNA bio kapetan I. klase.[75] Od Tomislavgrada do Livna krajem 1992. bilo je ukupno deset brigada u dvije operativne zone.[76] Bila je samo jedna kojom je zapovijedao bivši djelatni oficir JNA, Nedeljko Obradović u 1.hercegovačkoj.[77] Malo bolje stanje je bilo u Srednjoj Bosni gdje je bio i jedan pukovnik JNA Filip Filipović, nedvojbeno oficir s najvišim činom iz JNA i jedini koji je u JNA bio zapovjednik puka.[78] Otežavajuća okolnost za oficire JNA bio je i veoma raširen antagonizam, naime dolazak oficira JNA u neku postrojbu HVO-a nije dočekivan raširenih ruka nego s animozitetom i sumnjom, a to se moglo ublažit jedino dokazivanjem.[79] S tim da ako ti oficiri prethodno nisu bili ni u Hrvatskoj vojsci, problem je znao biti još veći.[80]

[69] *Isto*, 176.
[70] *Isto*, 176.
[71] *Isto*, 176.
[72] *Isto*, 176.
[73] *Isto*, 176.
[74] *Isto*, 176.
[75] *Isto*, 176.
[76] *Isto*, 176.
[77] *Isto*, 176.
[78] *Isto*, 176.
[79] *Isto*, 176-177.
[80] *Isto*, 177.

5. HRVATSKO VIJEĆE OBRANE U BORBAMA ZA OBRANU BOSNE I HERCEGOVINE 1992.

5.1. Borbe za Mostar i dolinu Neretve

Borbe u Mostaru su započele 3. travnja 1992. i širile se dolinom Neretve.[81] Srpske snage su 10. travnja 1992. bez otpora zauzele Stolac te su pokušale izaći na lijevu obalu Neretve zbog stvaranja crte Mostar-Čapljina-Hutovo-zapadna granica Popova polja.[82] Na prijevoju Stolovi u borbama koje su trajale od 11. do 16. travnja 1992. uspjele su ih zaustaviti postrojbe Hrvatske vojske.[83] Ta bitka je bila važna jer su hrvatske snage konsolidirale obranu Neuma i eliminirale opasnost od srpskih napada iz pravca Stolca i Ljubinja.[84] JNA je 21. travnja 1992. ponovno krenula u napad od stolačkog područja do mora ali je on uspješno odbijen do 27. travnja 1992. godine.[85] Tokom tih borbi 24. travnja 1992. hrvatske snage uspjevaju zauzeti vojarnu Čapljina.[86] Srpske snage su se na desnoj obali Neretve uspjele zadržati samo na području Mostara do 11. i 12. lipnja 1992., nakon čega ih je HVO potisnuo na lijevu obalu Neretve.[87] Ubrzo nakon toga HVO je prešao Neretvu i u intezivnim borbama je do 25. lipnja 1992. uspješno oslobodio istočni Mostar i izbio na Podveležje.[88] No, srpske snage su u protuudaru 8. srpnja 1992. uspjele vratit dio Podveležja dok je srpski napad na bojištu od Blagaja do Bijelog Polja HVO uspješno odbio u borbama koje su trajale od 21. do 26. kolovoza 1992. godine.[89] U operaciji *Čagalj* HVO je uz pomoć HV-a kod Čapljine u noći sa 6. na 7. lipanj 1992. prešao Neretvu i do 10. lipnja 1992. osvojio srpska uporišta i važne točke na lijevoj obali Neretve.[90] Srpske snage su odbačene od Čapljine, nakon čega je došlo do spajanja s hrvatskim snagama na širem području Mostara što je rezultiralo da se u nastavku operacije 13. lipnja 1992. zauzme Stolac.[91] U studenom 1992. HVO je pokušao popraviti crtu na Podveležju i kod Stolca, s tim ciljem 8. studenoga 1992. započela je operacija *Bura*.[92] Operacija je

[81] *Isto,* 88; MARIJAN, *Domovinski rat,* 216.
[82] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 88; MARIJAN, *Domovinski rat,* 218.
[83] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 88.
[84] *Isto,* 88.
[85] *Isto,* 88; MARIJAN, *Domovinski rat,* 218.
[86] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 88.
[87] *Isto,* 88-89.
[88] *Isto,* 89.
[89] *Isto,* 89; MARIJAN, *Domovinski rat,* 227.
[90] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 89.
[91] *Isto,* 89.
[92] *Isto,* 89.

okončana 10. studenoga 1992. s manjim pomacima na crti kod Mostara i iznad Rotimlja i Blagaja.[93] Završetkom operacije *Bura* prestali su veći sukobi HVO-a i srpskih snaga na tom području ratišta.[94] Oslobađanje Mostara i izlazak na Podveležje se smatra jednim od najvećih uspjeha HVO-a.[95]

5.2. Borbe za Kupres i Šuicu

Kupreška visoravan je bila iznimno strateški važno područje kao osnova za prodor iz srednje Bosne u Dalmaciju i obrnuto.[96] Zbog svoje važnosti općinu Kupres su svojatali i Srbi i Hrvati.[97] Tokom završnih priprema JNA i srpske Teritorijalne obrane za napad, pripadnici HVO-a iz Tomislavgrada i Posušja izvode preventivni napad 3. travnja 1992. i uspijevaju povezati Šuicu s Kupresom.[98] No, nakon što su došla pojačanja iz Knina, Banovine i zapadne Slavonije JNA općinu stavlja u nadležnost Kninskog korpusa da bi u borbama 6. i 7. travnja 1992. zauzela Kupres i odbacila prema Tomislavgradu pripadnike hrvatskih snaga.[99] JNA zatim nastavlja prodor prema Šuici gdje ih zaustavljaju pripadnici HVO-a i HV-a, obrana Šuice je bila još jedan važan uspjeh hrvatskih snaga jer je spriječen daljni prodor JNA prema Tomislavgradu.[100] No posljedice tog uspjeha su bile teške, u borbama za Kupres i obranu Šuice u tjedan dana poginulo je oko 160 ljudi, a Željko Glasnović koji je bio zapovjednik obrane Tomislavgrada je bio ranjen dok je bojna 126. brigade HV-a samovoljno napustila bojište.[101] Zbog konsolidacije stanja i ustrojstva skupina HVO-a u veću postrojbu, general Janko Bobetko je imenovao pukovnika Žarka Tolu za zapovjednika obrane Tomislavgrada dok je brigadira Miljenka Crnjca imenovao za koordinatora obrane na pravcu Tomislavgrad-Prozor-Konjic.[102]

[93] *Isto,* 89.
[94] *Isto,* 89.
[95] *Isto,* 89.
[96] MARIJAN, *Domovinski rat,* 213.
[97] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994,* 92.
[98] *Isto,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 214.
[99] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 214.
[100] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 214.
[101] MARIJAN, *Domovinski rat,* 214.
[102] *Isto,* 214.

5.3. Borbe za Livno

Nakon što su zaustavljeni kod Šuice, JNA je iz Kupresa prebacila oklopne snage u Glamoč i pripremala se za napad na Livno.[103] Osim HVO-a u borbama za Livno sudjelovale su 2. i 4. brigada Zbora narodne garde(ZNG) HV-a, Hrvatske oružane snage (HOS) te skupina pripadnika Specijalnih postrojbi Glavnog stožera HV-a, čiji je zapovjednik general Ante Roso preuzeo zapovijedanje obranom Livna, da bi ga krajem mjeseca na toj poziciji zamjenio Ante Gotovina.[104] Kninski korpus 13. travnja 1992. napada Livno iz dva pravca, no hrvatske snage uspješno odbijaju napad.[105] Nakon tog neuspješnog napada, Kninski korpus se nekoliko dana spremao za novi pokušaja napada na Livno iz pravca Bosanskog Grahova.[106] Napad kreće 23. travnja 1992., a Kninski korpus doživljava potpuni poraz, zbog čega je JNA odustala od zamisli da brzim prodorom osvoji Livno.[107] Obrana Livna je bila veliki uspjeh jer je JNA obuzdana od zamisli da na jugozapadnom bojištu BiH ugrozi obranu Hercegovinu i Dalmacije a i zbog budućih operacija 1994. i 1995. koje su bile prethodnice onog što će dovesti do oslobađanja okupiranog teritorija Hrvatske.[108]

5.4. Borbe za Bugojno

Bugojno je grad koji se nalazi u dolini Vrbasa za koji su Srbi bili zainteresirani zbog tvornice streljiva i zbog dobrog zemljopisnog položaja.[109] JNA je pokušala krajem ožujka 1992. da bez borbe uđe u Bugojno u čemu su ih spriječili Hrvati, tj. HDZ uz izliku sprječavanja međunacionalnih sukoba i preventivnog razdvanja strana u sukobu.[110] Nakon što je JNA zauzela Kupres, Bugojno je bilo ugroženo sa zapada, a nakon što su Srbi u svibnju 1992. zauzeli Donji Vakuf bez borbi, Bugojno je bilo ugroženo i sa sjeveroistoka.[111] Hrvatsko vijeće obrane je potom na lijevoj i desnoj obali Vrbasa organiziralo obranu uz pomoć bojne *Frankopan* koju

[103] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92.
[104] *Isto*, 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 215.
[105] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 215.
[106] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 215.
[107] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 215.
[108] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92.
[109] MARIJAN, *Domovinski rat,* 233.
[110] *Isto*, 234; MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 94.
[111] MARIJAN, *Domovinski rat,* 234.

je u Bugojno poslao general Bobetko 19. svibnja 1992. godine.[112] Sredinom svibnja 1992. kreću prve borbe sa srpskim postrojbama iz Donjeg Vakufa i Kupresa.[113] Sredinom lipnja HVO je uspio zaustaviti srpske napade i utvrditi crtu obrane od Bugojna prema Donjem Vakufu.[114] Do kraja 1992. HVO, a nakon uključivanja u borbu i Armija Bosne i Hercegovine (ABiH), uspjevaju odbiti nekoliko vrlo jakih napada Vojske Republike Srpske (VRS).[115] Ti napadi su bili izrazito snažni krajem svibnja i sredinom lipnja iz pravca Donjeg Vakufa.[116] Najači napad koji je VRS izvela stigao je u kolovozu 1992. kada su napali duž cijel crte obrane.[117] Uz manje prekide taj napad je trajao od 12. kolovoza 1992. do kraja mjeseca.[118] VRS je ponekad uključivao i zračne snage što je dovelo do dosta žrtava i velikih materijalnih gubitaka ali crta obrane se nije mjenjala.[119]

5.5. Borbe za Jajce

Jajce je za Srbe bilo od iznimne važnosti, naročito zbog hidrocentrala na Vrbasu, nužnih za opskrbu Bosanske krajine električnom energijom.[120] Borbe za Jajce počinju krajem svibnja 1992. uspješno za VRS koja u prvim danima lipnja 1992. bez većih napora osvaja sela s muslimanskim pučanstvom južno i zapadno od Jajca i izbija pred ulaz u Jajce.[121] Protunapad HVO-a je došao 13. lipnja 1992. gdje su Srbi pretrpjeli ozbiljne gubitke.[122] Sredinom lipnja 1992. obrana je bolje organizirana a tome je značajno pripomogao pukovnik Filip Filipović iz Travnika.[123] VRS ponovno kreće u jak napad krajem srpnja i početkom kolovoza 1992., napadnuto je i Pougarje, ondje su ih zaustavile dvije bojne uz pomoć snaga iz Jajca, nakon toga sve do kraja kolovoza nema ozbiljnih srpskih napada.[124] VRS je 25. kolovoza 1992. uspjela osvojiti prvi sektor obrane Jajca, Čanino polje.[125] Završni napad na Jajce je počeo zorom 25. listopada 1992 tako što je VRS probila crte koje je držala ABiH kod Vrbice, što je bio početak

[112] *Isto*, 234.
[113] *Isto*, 234.
[114] *Isto*, 234.
[115] *Isto*, 234.
[116] *Isto*, 234.
[117] *Isto*, 234.
[118] *Isto*, 234.
[119] *Isto*, 234.
[120] *Isto*, 235.
[121] *Isto*, 236.
[122] *Isto*, 236.
[123] *Isto*, 236.
[124] *Isto*, 236.
[125] *Isto*, 236.

kraja.[126] VRS 29. listopada 1992. ulazi u Jajce, a pripadnici HVO-a i ABiH zajedno sa stanovništvom se povlače u pravcu Travnika.[127]

5.6. Borbe za Travnik

Obrana Travnika je bila organizirana od Hrvata na Vlašiću i Muslimana kod Turbeta, a obranu Novog Travnika su organizirali uglavnom samo Hrvati.[128] Srpski napad na ovo područje je započeo napadom na Turbe 20. travnja 1992. godine.[129] Srpske snage su 15. svibnja zauzele Plato Galice na Vlašiću, koji je branio HVO.[130] Nakon što je došlo do pada Jajca i ugroze obrane Travnika, za zaustavljanje srpskih napada prema Travniku osobno se angažirao general HV-a Slobodan Praljak.[131] U HVO-u su kazali da su tek po dolasku Praljka počela ukapanja položaja na prvoj obrambenoj crti Travnika.[132]

5.7. Borbe za Usoru-Žepče-Maglaj

Između Zenice i Doboja veća hrvatska zajednica se nalazila u općinama Žepče, Teslić, Maglaj i Tešanj.[133] Borbe su započele poslije zauzimanja Doboja bez borbe 3. svibnja 1992., nakon čega su Srbi i JNA napali Tešanj.[134] HVO ih je uspio na par dana zaustaviti u borbama kod Makljenovca.[135] S kraja svibnja oko Usore odnosno Tešnja su se vodile svakodnevne borbe.[136] Srpske snage su na trenutke intezivno granatirale Usoru i pokušavali izvest napade manjeg opsega kroz svibanj, lipanj i srpanj 1992. godine.[137] HVO je odgovorio napadom na Doboj s ciljem da olakša položaj snaga HVO-a i HV-a na području Bosanskog Broda i Odžaka.[138] Srpskim snagama tim napadom su naneseni veliki gubitci, nakon čega su pokušali vratiti izgubljene položaje 14. srpnja 1992. što je prošlo bez uspjeha.[139] Poslije toga HVO je uz

[126] *Isto*, 236.
[127] *Isto*, 236.
[128] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 94.
[129] MARIJAN, *Domovinski rat*, 237.
[130] *Isto*, 237.
[131] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 94; Isto, 237.
[132] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 94.
[133] MARIJAN, *Domovinski rat*, 238.
[134] *Isto*, 238.
[135] *Isto*, 238.
[136] *Isto*, 238.
[137] *Isto*, 238.
[138] *Isto*, 238.
[139] *Isto*, 238.

stalne borbe uglavnom uspio nadzirat kompleks sela Žabljak, Omanjska, Alibegovci, Ularice i Sivša.[140]

Nakon rješavanja stanja nastalog preobrazbom JNA u VRS, Srbi su iz Teslića započeli napade prema Žepču.[141] Prva se na udaru našla Komušina s većinskim hrvatskim pučanstvom kao dio općine Teslić.[142] Napad je krenuo 25. svibnja 1992. ali su ga hrvatske snage uspješno odbile.[143] HVO je 4. lipnja 1992. uspješno osvojio važnu kotu Crni vrh na prometnici Novi Šeher-Teslić.[144] Srpske snage su 7. lipnja 1992. krenule s napadom na Studence, što je uzrokovalo da se obrana tog prostora poveća za dodatnih desetak kilometara, u borbama koje su nadolazile HVO se dobro držao do početka kolovoza 1992. godine.[145] Početkom kolovoza 1992. srpski pritisak jača te je do 24. kolovoza 1992. VRS zauzeo dominantnu točku Gavranić i od tuda je prijetio bočnom vatrom crti obrane Dubrava.[146] U listopadu 1992. vodile su se žestoke borbe oko Crnog vrha, a sredinom studenoga 1992. HVO je spriječio snažni srpski napad na Hatkine njive.[147]

Drugom polovicom rujna 1992. glavno težište napada VRS-a premješteno je maglajski dio bojišta gdje je VRS izveo snažan napad 25. rujna 1992. ali neuspješno.[148] VRS je ponovno 12. i 13. listopada 1992. pokušao zauzeti Maglaj koji su branile lokalne snage HVO-a i ABiH.[149] Maglaj se uspješno obranio zahvaljujući u prvom redu angažmanu bojne *Andrija Tadić* iz Žepča.[150] Krajem 1992. srpski napadi na obranu Žepča i Usore su prestali.[151]

5.8. Borbe za Bosansku Posavinu

Najduže i najkrvavije borbe 1992. su se dogodile na području Bosanske Posavine.[152] Rat u Bosanskoj Posavini je započeo početkom ožujka 1992. u Bosanskom Brodu.[153] Drugom polovicom ožujka 1992. u borbu se priključuje i JNA, nakon što su se lokalne srpske snage pokazale nespremnima za zahtjevnije zadatke te nakon što su hrvatske snage odbile sve njihove

[140] *Isto*, 238.
[141] *Isto*, 239.
[142] *Isto*, 239.
[143] *Isto*, 239.
[144] *Isto*, 239.
[145] *Isto*, 239.
[146] *Isto*, 239.
[147] *Isto*, 239.
[148] *Isto*, 239.
[149] *Isto*, 239.
[150] *Isto*, 239.
[151] *Isto*, 239.
[152] *Isto*, 241.
[153] *Isto*, 242; MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 92.

napade.[154] Napad JNA na Bosanski Brod 16. travnja 1992. zaustavljaju hrvatske snage u bitci kod sela Gornje Kolibe.[155] Srpske snage su bez većih borbi zauzele Bosanski Šamac 17. travnja 1992., a od 30. travnja do 2. svibnja 1992. i Brčko, koje je predstavljalo vrlo važno mjesto zbog svog prometnog položaja i veze sa Semberijom.[156] Probleme prilikom preobrazbe Tuzlanskog korpusa JNA u Istočnobosanski korpus VRS-a koriste HVO i ostale hrvatske snage da u borbama do kraja svibnja 1992. zauzmu Modriču i razdvoje Bosansku krajinu i Semberiju.[157] Zadaću za deblokadu je dobio 1. krajiški korpus, koji je doveo glavne snage iz zapadne Slavonije i 24. lipnja 1992. započeo operaciju *Koridor* koja je za cilj imala proboj koridora i izlazak na Savu.[158] Uoči početka operacije *Koridor* najveći dio snaga zone Operativne Grupe (OG) Istočna Posavina su činile brigade HVO-a, a iz HV-a tamo se nalazila 3. brigada ZNG-a.[159] Svoju veliku premoć u vojnim snagama i neorganiziranost hrvatske obrane, srpske snage koriste i zauzimaju Modriču 28. lipnja 1992. i rade koridor prema Semberiji.[160] Derventa je zauzeta 4.srpnja 1992, a Odžak 13. srpnja 1992 i time su srpske snage izbile do Save.[161] Završne borbe kreću 30. rujna 1992. kada srpske snage počinju s intezivnim napadima na Bosanski Brod.[162] Bosanski Brod pada 6. listopada 1992., a HVO i ostale hrvatske snage se uspijevaju održati u Orašju s dijelom općine Bosanski Šamac.[163] Tokom prosinca i studenoga 1992. VRS je pokušala osvojiti oraški džep, u tome ih sprječavaju HVO i hrvatske snage koje su uspjele napraviti i manje korake na bojištu u svoju korist.[164] Zaključno VRS je uspio u svom planu i cilju da poveže Krajinu sa Semberijom i Srbijom no uz kašnjenje u odnosu na početni plan od tri mjeseca i uz angažman najjače srpske vojne grupacije na bojištu.[165]

[154] MARIJAN, *Domovinski rat,* 242; MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.*, 92.
[155] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 243.
[156] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92; MARIJAN, *Domovinski rat,* 244.
[157] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 92-93.
[158] *Isto*, 93.
[159] MARIJAN, *Domovinski rat,* 248.
[160] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 93.
[161] *Isto*, 93.
[162] MARIJAN, *Domovinski rat,* 256.
[163] MARIJAN, *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.,* 93.
[164] *Isto*, 93.
[165] *Isto*, 93.

6. ZAKLJUČAK

Agresija JNA i srpskih snaga na Hrvatsku te nezainteresiranost i nespremnost vlasti BiH da u bilo kojem pogledu učini nešto, tjera Hrvate u BiH da se sami organiziraju i spremaju za nadolazeći rat na teritoriju BiH. Prvo je na redu bilo političko organiziranje koje započinje već na jesen 1991. osnivanjem HZ HB. Nakon toga kreće se s organiziranjem obrane, a završni rezultat toga je stvaranje HVO-a 8. travnja 1992. godine. HVO je formiran u trenutku kada su srpske snage već krenule s velikim napadima diljem BiH. Dok su JNA pa kasnije VRS na području sa većinskim muslimanskim stanovništvom ostvarivali sjajne uspjehe, područja koja je branio HVO su srpskim snagama polučile puno manje uspjeha. Za razliku od Muslimana, Hrvati nisu dopustili da nijedno mjesto i područje padne bez borbe i otpora. HVO je uz pomoć HV-a postigao mnoge ključne uspjehe u opstanku BiH. Nakon što je Kupres pao u teškim borbama, HVO je uspješno obranio dva strateški vrlo važna mjesta Livno i Šuicu čime je spriječio prodor JNA prema Tomislavgradu i dalje prema Hercegovini i Dalmaciji. HVO je i u Hercegovini ostvario velike uspjehe, spriječen je prodor JNA prema Neretvi, a srpske snage su odbačene iz Mostara, Čapljine i Stolca. U borbama za Jajce i Bosansku Posavinu koji su naposljetku završili u neprijateljskim rukama, HVO je pružao snažan otpor što možemo vidjeti u bitci kod Gornjih Koliba u travnju 1992. gdje je HVO razbio srpske snage te je tako produžio opstanak Bosanske Posavine idućih pola godine. Svojim djelovanjem u obrani Jajca HVO je spriječio rane napade na Travnik.

Zaključno možemo reći da je HVO odigrao ključnu ulogu u zaustavljanju srpskih napada tijekom 1992. HVO je svojim borbenim djelovanjima osigurao opstanak BiH. Bez samoinicijativnog organiziranja Hrvata u BiH i bez vojnog doprinosa HVO-a, koji je mnogo veći od muslimanskog, BiH bi jako teško opstala pod naletima srpske agresije.

7. BIBLIOGRAFIJA

Literatura:

ARLOVIĆ, Mato. *Hrvatska zajednica Herceg-Bosna i (pre)ustroj Bosne i Hercegovine*. Zagreb: Novi informator, 2017.

BORAS, Franjo. *Bosansko-hercegovački kaos 1990.-1996.* Mostar: Matica hrvatska Mostar, 2006.

LUČIĆ, Ivo. *Od vila ilirskih do Bijeloga puta, stranputicama bosanske i hercegovačke povijesti*. Zagreb: Hrvatska liječinčka komora, Hrvatski institut za povijest, 2018.

MARIJAN, Davor. *Domovinski rat.* Zagreb: Despot Infinitus d.o.o, Hrvatski institut za povijest, 2016.

MARIJAN, Davor. *Rat Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini od 1992. do 1994.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2018.

Web stranice:

„Hrvatsko vijeće obrane“. U: *Hrvatska enciklopedija (on-line).* Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. Pristup ostvaren 8. 9. 2020.

https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=26527